

Wędrowki śladami nieznanych historii

Projekt pod takim tytułem realizowany był w roku szkolnym 2021/2022 przez uczniów klasy społeczno-prawnej I Liceum Ogólnokształcącego im. S.Czarnieckiego w Chełmie w ramach innowacyjnego przedmiotu „Media i pr”, którego autorkami są Ewa Betiuk i Anna Popielewicz.

Inicjatorami przedsięwzięcia były: Muzeum Żydów Polskich POLIN i Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN”. Projekt pozwolił uczniom na rozwój wiedzy na temat Żydów Lubelszczyzny. Najważniejszą przyczyną podjętych działań była chęć podtrzymania pamięci o chełmskich Żydach. Prowadzone działania opatrzone zostały mottem „Niewiele wiem, jak ty zapewne”(T. Gajcy).

Wielu młodych mieszkańców Chełma nie jest świadomych, jaką przeszłość mieli dawni chełmianie pochodzenia żydowskiego. Celem projektu było przybliżenie tej wiedzy, a jednocześnie nabycie umiejętności szukania informacji dzięki pracom badawczym i konsultacjom w Muzeum Ziemi Chełmskiej i Archiwum Państwowym w Lublinie, oddział w Chełmie. Poszerzaniu wiedzy służyły też warsztaty prowadzone przez edukatora Muzeum Żydów Polskich POLIN w Warszawie. Efekty wielomiesięcznej pracy będą dostępne dla wszystkich zainteresowanych przeszłością Chełma. Temu służy publikacja zawierająca opisanie efektów projektu w postaci biografii chełmian żydowskiego pochodzenia oraz informacji o różnych żydowskich obiektach kultury i zjawiskach kulturowych przed wojną w naszym mieście.

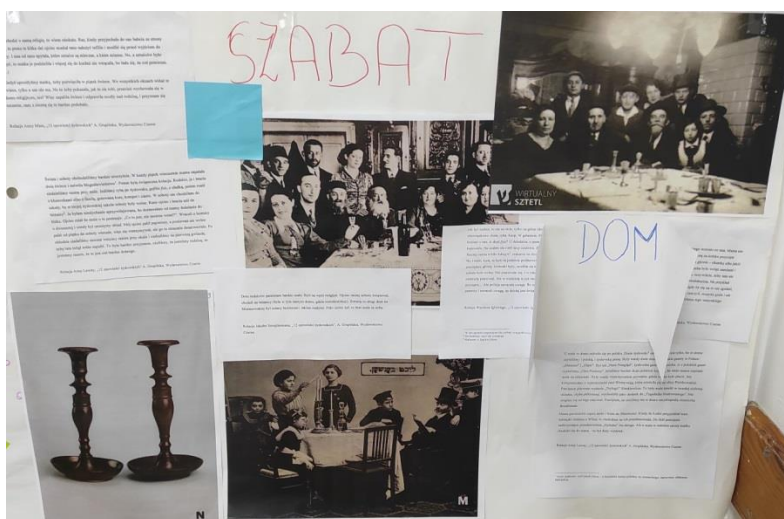
Pierwsi Żydzi pojawili się w Chełmie ok.1205 roku, kiedy miasto nie znajdowało się w granicach państwa polskiego. W kolejnych wiekach w mieście działały liczne organizacje społeczne. Chełm tętnił życiem, a mieszkańcy prowadzili sklepy, piekarnie oraz hotele, zarabiając nie tylko na własne potrzeby. Na początku XX wieku miasto zamieszkiwało 12074 Żydów. Stanowili oni 52% obywateli. Obiektem zainteresowań uczniów było życie ludności żydowskiej z XX wieku.

Cele projektu

Podczas realizacji tego projektu głównym celem było uczczenie pamięci ludności żydowskiej w Chełmie, popularyzowanie historii oraz zapobieganie jej zapomnieniu. Ważne było również zwiększenie tolerancji wobec mniejszości narodowych w naszym kraju, zapobieganie antysemityzmowi i poznanie innej kultury. Istotnym był także rozwój uczniów tj. poznanie sposobów zdobywania wiedzy, a także rozwijanie zainteresowań humanistycznych. Realizacja projektu służyła także integrowaniu wiedzy z różnych przedmiotów. Dzięki realizacji zadań jego uczestnicy zdobyli umiejętność formułowania samodzielnych sądów. Kształcili pasję poznawania świata i umiejętności sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi. Nauczyli się współpracy w grupie i rozwinęli kompetencje językowe i komunikacyjne.

Opis działań

9 i 10 listopada 2021 roku uczniowie uczestniczyli w warsztatach, które prowadził socjolog, edukator Muzeum POLIN – pan Antoni Wołowski. W trakcie zajęć omówiona została historia Żydów w Polsce. Uczniowie mieli okazję obejrzeć tradycyjne przedmioty używane przez społeczność żydowską, takie jak np.: kipa, tałes, mezuzza. Zaprezentowany też został film dokumentalny ukazujący między innymi różne poglądy na temat kultury Żydów. W drugim dniu warsztatów uczniowie rozwiązywali quiz, który dotyczył omówionych wcześniej tematów. Stał się on punktem wyjścia do kolejnego zadania, jakim było przeprowadzenie wywiadów dotyczących dzieciństwa i zainteresowań uczestników zajęć. Dopełnieniem tych działań była projekcja filmów m. in. o urodzonym w Lublinie Jacobie Franku. Na zakończenie każda grupa przygotowała prezentację dotyczącą wybranego tematu z zakresu historii i kultury żydowskiej. Wszystkie plakaty były bardzo kreatywne i starannie wykonane, a prezentacje interesujące. Zajęcia okazały się bardzo owocne, skłaniając równocześnie ich uczestników do wielu ciekawych refleksji na temat wielokulturowości.

13 grudnia 2021 uczestnicy projektu wzięli udział w wizycie studyjnej w Ośrodku „Brama Grodzka – Teatr NN” w Lublinie. Zwiedzili wystawę „Lublin. Pamięć miejsca” i wzięli udział w warsztacie edukacyjnym. Uczestnicy projektu w trakcie zwiedzania Bramy Grodzkiej wiele dowiedzieli się o historii miasta przed II wojną światową.

Interesujące dla uczniów okazały się różne dokumenty i artefakty dotyczące losów ludności żydowskiej przed wojną oraz w czasie okupacji. Młodzież mogła zobaczyć oryginalne napisy w języku jidysz zachowane w Bramie Grodzkiej. Duże zainteresowanie wzbudziło archiwum z segregatorami dotyczącymi mieszkańców dzielnicy żydowskiej.

Największe wrażenie zrobiły historie najmłodszych lublinian, np. Henia Żytomirskiego. W czasie warsztatów uczestnicy poznali obiekty żydowskie znajdujące się w Chełmie i w okolicach naszego miasta. Wszystkich zaciekała historia Nimroda Ariava, dziś właściciela firmy lotniczej, urodzonego w Lublinie, a w czasie wojny mieszkającego m. in. w Bełżycach. Warsztaty zakończyło rysowanie storybordów obrazujących życie mężczyzny.

W lutym odbyły się ostatnie warsztaty z edukatorem z muzeum POLIN, tym razem w formie online. W ich trakcie uczniowie nauczyli się sposobów pozyskiwania i weryfikowania

informacji, co bardzo przydało się w pozyskiwaniu kolejnych informacji do projektu. Poznali także wiele cennych źródeł materiałów w sieci, które wykorzystali w projekcie.

Celem lepszego przygotowania do realizacji zadań odbyli spacer śladami chełmskich Żydów, w którym przewodnikami byli koledzy i koleżanki oraz opiekunka projektu Anna Popielewicz.

Po tak dogłębnym przygotowaniu merytorycznym mogli podjąć działania badawcze. W tym celu otrzymali instrukcję:

1. Wybierz spośród podanych jeden obiekt kultury i jedną osobę, której losy chcesz przedstawić.
2. Możesz wybrać inny obiekt lub inną osobę po konsultacji z nauczycielką opiekunką projektu.
3. Przejrzyj dostępne źródła.
4. W razie problemów poproś o pomoc.
5. Skonsultuj swoje działania z pracownikami muzeum lub/i archiwum.
6. Wybierz zdjęcia niezbędne do prezentacji.
7. Możesz wykonać współczesne zdjęcia obiektów.
8. Przygotuj plan prezentacji.
9. Termin wykonania – 29 stycznia 2022
10. Prześlij wykonany plan wraz z materiałem ikonograficznym opiekunce projektu.

Działania uczniowskie obejmowały samodzielne poszukiwanie informacji w muzeum, archiwach i bibliotekach, rozmowy internetowe z potomkami szukanych osób, eksplorowanie źródeł internetowych. Uczestnikom udało się nawiązać kontakt z potomkami chełmskich Żydów w: Izraelu, Stanach Zjednoczonych, Szwecji i Kanadzie, a także z mieszkańcami różnych miast w Polsce. Poszukiwali też informacji w kronikach szkoły, rozmawiali z

chełmskimi regionalistami. Korzystali także z pomocy pracowników Muzeum POLIN. Dzięki tym działaniom mogła powstać publikacja.

Projekt o społeczności żydowskiej w Chełmie był formą ciekawego zagłębiania się w historię lokalną. Uczniowie mogli dowiedzieć się wielu informacji na temat historii zwykłych ludzi, których spotkała tragedia holokaustu. Szukali informacji o ich rodzinach, edukacji, pracy, o tym, co się działo z nimi w czasie wojny. Pomogło to lepiej zobrazować, jak wyglądał czas niemieckiego ludobójstwa.

Praca projektowa ukazała również wielokulturowość zarówno Chełma, jak i naszego kraju. Efektem podjętych działań jest szerzenie tolerancji wobec mniejszości żydowskiej w Polsce oraz innych grup mniejszościowych zagrożonych dyskryminacją.

26 kwietnia br. uczestniczyli dodatkowo w zajęciach zorganizowanych przez Dorotę Bidę z Muzeum Ziemi Chełmskiej im. Wiktora Ambroziewicza. Spotkanie dotyczyło żydowskiej historii miasta. Interesującą formą poznania dawnego wyglądu Chełma było obejrzenie kilku animowanych filmów wykonanych na podstawie przedwojennych pocztówek. Mieli okazję dowiedzieć się o historii chełmskiej synagogi oraz zachowanej z czasów wojny, Tory. Otrzymali także wiele wskazówek dotyczących prac projektowych o żydowskim pochodzeniu absolwentów szkoły. Na zakończenie spotkania, jako pierwsi zwiedzający, obejrzeli fragment nowopowstałej wystawy pamiątek przypominających dawnych mieszkańców Chełma. Były to: ulotki, afisze, przedmioty religijne i te, codziennego użytku. Dzięki temu doświadczyli obecności przodków oraz poznali sytuację dawnych mieszczan. Dowiedzieli się więcej o otoczeniu i mogli na nie spojrzeć z zupełnie innej perspektywy.

Zebrane materiały zaprezentowali w czasie III Dnia Humanisty w liceum oraz w czasie Dni otwartych dla uczniów szkół podstawowych zainteresowanych edukacją w naszej szkole.

Efekty projektu.

Materialnym efektem projektu jest publikacja.

Spis treści publikacji:

Ludzie

1. Szymon Milner
2. Moyshe Lerer
3. Dawid Chaim Wolberger
4. Sara Berland
5. Lea Fiszer Fried
6. Hedda Rubinson Arnold
7. Jakub Rotenstein (Ryszard Leciński)
8. Felicia Berland
9. Jakub Szmul Karp (Stanisław Nowicki)
10. Sara Perc
11. Alicja Feldmus
12. Berl Kelberman
13. Izydor Giewerc

14. Tankbn Nisenbaum
15. Jerzy Fiszhaut

Obiekty

1. Szkoła powszechna Klary Morgenstern
2. Bejt Jaakow
3. Księgarnie żydowskie w Chełmie
4. Tygodnik „Chelemer Wochenblat”
5. Gazeta” Chelmer Sztyme”
6. Gazeta „Unser Cukunft”
7. Kinoteatry
8. Klub szachowy
9. Towarzystwo kursów wieczorowych dla robotników
10. Żydowskie towarzystwo sportowe „Makabi”
11. Stowarzyszenie kulturalno - oświatowe „Tarbut”
12. Hotel „Victoria”
13. Kawiarnie
14. Dom Starców
15. Szpital psychiatryczny w Chełmie

Niematerialne efekty projektu

Istotnym elementem w tym zakresie jest zgromadzenie informacji o żydowskiej przeszłości Chełma, poznanie wybitnych mieszkańców miasta żydowskiego pochodzenia i żydowskiej kultury lokalnej. Uczestnicy projektu popularyzowali swoją wiedzę o lokalnym dziedzictwie wśród rówieśników, propagując w ten sposób postawy otwartości, tolerancji i szacunku dla odmienności i przypominając o polskiej tradycji wielokulturowości i tolerancji. Działania projektowe służyły też integrowaniu młodzieży - społeczności lokalnej wokół tematu dziedzictwa kulturowego i pamięci o nim. Równie istotne było kreatywne wykorzystywanie narzędzi multimedialnych, realizacja grupowych pomysłów, wyszukiwanie, porządkowanie i wykorzystywanie informacji z różnych źródeł, samodzielne podejmowanie aktywności i umiejętność nawiązywania współpracy z różnymi podmiotami.

Podsumowanie

Realizacja projektu nie byłaby możliwa, gdyby nie zaangażowanie pracowników różnych instytucji, wśród których są: Muzeum Żydów Polskich POLIN, a zwłaszcza pani Monika Koszyńska i Antoni Wołowski, pracownicy chełmskiego archiwum i pani kierownik Katarzyna Ślusarska, pani Natalia Jędruszczak, dyrektor Muzeum Ziemi Chełmskiej im. Wiktora Ambroziewicza i pani Dorota Bida, pracownicy Ośrodka „Brama Grodzka i Teatru NN w Lublinie.

Anna Popielewicz